SANATIN TARİHSEL SERÜVENİNDE BİÇİM VE İÇERİK İLİŞKİSİ

Bayram DEDE[1]

ÖZ

Sanatın insanla yaşıt olduğu söylenebilir. İlk insan doğayla olan mücadelesinde kendini ifade etmek, diğer insanlarla iletişimi sağlamak için sanatı keşfetmiş böylece doğaya egemen olma konusunda bir adım daha atmıştır. Bununla birlikte sanat hep aynı kalmamış, sanattaki değişmeler sanatçının içinde yaşadığı toplumsal kurumların değişmesiyle birlikte gerçekleşmiş, sanat da bu değişmelerde kendi yerini almış ve değişimler hem içerik hem de biçimde kendini göstermiştir. İçerik sanatçının düşüncesini oluştururken, biçim de düşüncenin amacına ulaşmasında bir araç işlevi görmüştür. İçerikte oluşan özgürleşmenin biçimi nasıl etkilendiğini kavramak, sanatın tarihsel dönemlerini anlamakla mümkündür. Bu etkilerin çok geniş kapsamlı olduğu söylenebilir. Sanattaki özgürleşmenin özellikle 19. yüzyıl sonrasında birçok akımın art arda ortaya çıkmasında etkisi olmuştur. Günümüzde ise sanat eski çağlara göre daha özgür ve daha çeşitli içerik ve biçimle karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda içerik ve biçimin tarihsel serüvenini ele alabiliriz.

Anahtar Kelimeler: İçerik, Sanat, Biçim

[1]Yrd. Doç. Dr. Adıyaman Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, bdede(at)adiyaman.edu.tr.

FORM AND CONTENT RELATION IN HISTORİCAL ADVENTURE OF ART

ABSTRACT

It can be said that art ıs the age of man. The first human has discovered art in order to express himself in the struggle with nature and to communicate with other people, so took one more step further in dominating nature. However, art has not always remained the same, changes in art have been realized with the change of the social institutions in which the artist live, and art has taken its own place in these changes and the changes have manifested themselves both in content and in form. While the content created the artist's thinking, the form also served as a tool for reaching the purpose of the thinker. It is possible to understand the historical periods of art by understanding how the form of liberation formed in the context is affected. These effects can be said to be very broad. Especially after the 19th century the liberation ın art had an impact on the emergence of many art movements. Today, art is more free and more diverse ın terms of form and content when compared with the old ages. In this context, we can discuss the historical adventure of content and form.

Keywords: Content, art, form

Dede, Bayram. "Sanatın Tarihsel Serüveninde Biçim ve İçerik İlişkisi". *ulakbilge* 6. 22 (2018): 385-395

Dede, B. (2018). Sanatın Tarihsel Serüveninde Biçim ve İçerik İlişkisi. *ulakbilge*, 6(22), s.385-395.

Giriş

İnsanlık tarihi kadar eski olan sanat mağara duvarlarına çizilen resimlerden günümüze kadar gelen süreçte sürekli değişimlerle insanın kendisini ve doğayı anlamasının bir aracı olmuştur. Sanat gelişen süreçlerde insan ihtiyaçlarına, bakış açılarına göre sürekli değişmiş insan sanatı bir ifade aracı olarak kullanılmıştır. Bazen büyü bazen kendini koruma bazen de ölümsüzlük özlemini dile getirmiş olan insan hep sanata sarılmış, ondan medet ummuştur. Binyıllar boyunca belirli hızda ilerleyen sanat, endüstri devrimiyle birlikte büyük bir ivme kazanmıştır. Endüstrileştirmenin getirdiği makineleşme, sanatta da yankı bulmuş ve içeriğin çeşitlenmesine, zenginleşmesine neden olmuştur. İçeriğin somutlaşması, iletilmesi için de yeni biçimler ortaya konulmuştu. Sanatta biçim ve içerik sanat tarihi boyunca hep tartışılmıştır. İçerik ve biçim birbirinden ayrılmaz iki kavramdır. Biçim, sanatın dış görünümünü verir; içerik ise sanat yapıtındaki düşüncedir, yapıtın felsefesini oluşturur. İçerik mi, biçimi oluşturur yoksa biçim mi içeriği oluşturur sorusu sürekli tartışılmıştır. Bu tartışmaların gereksiz olduğu söylenebilir. Çünkü bir sanat eserinin oluşması hem biçiminin hem de içeriğinin uyum içerisinde olmasına bağlıdır. Sanatçı felsefesini, dünya görüşünü, tepkisini dile getirirken çeşitli araçlar kullanır. Kullanılan araçlar da içerik kadar önemlidir. Eğer sanatçı uygun aracı bulamazsa sanatçı düşüncesini iletemez, kendini ifade edemez. Eğer sanat içerikten yoksun ise en iyi araç bile yetersiz kalır. Şair kendisini en iyi ifade edecek sözlükleri özenle seçer sanatçı da düşüncesine uygun biçimleri amacına uygun olarak kullanır ve amacına ulaşır.

XX. YÜZYILA KADAR RESİMDE İÇERİK VE BİÇİM İLİŞKİSİ

Sanat insan yaşamını ilgilendiren en önemli alanlardan biridir. İlk insanla başlayan sanat sürekli bir devingenlik göstermiştir. Sanat, insanın kendini yönetmesini, kimlik kazanmasını sağlamıştır. Dünyayı anlamlandırma çabasında büyük katkı sağlamış olan sanat, insanı insan yapan en önemli uğraş alanlarından biri olmuştur. Sanatın tarihi insanla başlamıştır.

"İnsanoğlu yazmadan önce çizmeye ve boyamaya başlamıştır. Mağaralarda ve dıştaki kaya yüzeyleri üzerinde bulunan boyalı resimler ve çizgiler, insanın binlerce yıl önce fikirlerini nasıl ifade ettiğini bize oldukça iyi gösterir" (Tansuğ, 1999: 20). Bu resimler ister büyü isterse başka amaçlarla yapılmış olsun hepsinde de insanoğlunun sanatı, korkularının, beklentilerinin bir aracısı olarak kullanmıştır. Bunu da ancak biçimler yoluyla gerçekleştirmiştir. Biçimlerle aynı zamanda diğer insanlarla iletişimi sağlamış. Biçimleri içeriğin bir aracısı olarak kullanmıştır.

"İlkel toplulukların düşünce tarzını anlamaya çalışmadan; onları imgeleri bakılacak güzel şeyler olarak değil de, kullanılacak ve güç dolu nesneler gibi görmeye iten yaşantıyı kavramadan, sanatın bu yabansı başlangıçlarını anlamayı

umamayız" (Gombrich, 2002: 40). İnsanlar ilkel dönemlerde resmini yaptığı biçimin arkasındaki felsefeyi yani içeriği anlamamız gerekmektedir. İlkel insanın resmindeki içeriği anlarsak biçimi de bir yere oturtabiliriz. Tarihsel zaman içinde insan ihtiyaçları sürekli artmış, değişmiştir. İnsanlar da bu ihtiyaçlara göre sanat eserleri üretmiştir. Değişim, gelişim, mağara duvarlarına çizilen resimlerden başlayarak sanat kendi serüveni başlatmış ve büyük bir ivme kazanmıştır. Sanat dil gibi bir ifade aracıdır. "Dillerin nasıl doğduğunu bilmediğimiz gibi sanatın da nasıl doğduğunu bilemiyoruz" (Gombrich, 2002: 39). Ama şurası da bir gerçektir ki insan var olduğundan beri sanat vardır. Sanatın insanla yaşıt olduğunu söyleyebiliriz; çünkü insanın var olmak için doğayla savaşında önemli bir yeri olmuş; insanlar dili keşfetmeden önce sanatı keşfetmiş, onunla iletişim kurmuş, onunla kendini ifade etmiş ve bu ifade biçimi sanatın içeriğini oluşturmuştur. İçerik hep vardı ve sanatın içerikle başladığını söyleyebiliriz. Mısır sanatında da sanatçı kendisine verilen görevi en iyi şekilde yerine getirmekle görevlidir. Bu sanatta da sanatçı, dinsel inançları bir nevi farklı biçimlerle ortaya koymaya çalışmıştır.

Antik Yunan felsefesinde, evrende her şeyin insanların faydalanması için yaratıldığı düşüncesi, insanı, evrenin merkezine koyan bu ideal anlayış Yunan sanatında vücut bulmuştu (Altunay, 2004: 38). Sanatçı burada içerik olarak toplumun inançlarını somutlaştırmıştır. İçerik biçime şekil vermiş, biçimi bu şekilde somutlaştırmıştır. Ortaçağda ise sanat tamamen kilisenin öngördüğü içeriğe göre dizayn edilmişti. İçerik olarak sanatçı Mısır ve Yunan'da olduğu gibi toplumun inançlarına uygun biçim oluşturmak zorundaydı. Ortaçağda "Egemen güç, sanatın konusunu belirlerken, eserin tamamlanmasında sanatçıya para öder. Bu gücünden dolayı, eserin konusuna ilişkin nitelikleri belirterek sipariş vermiş olurdu" (Şişman, 2011: 77). Sanatçı hayatını idame etmek için kilise veya diğer kurumlardan sipariş almak zorundaydı. Sanatçı, eserini oluştururken bu içeriği kendi felsefesi, dünya görüşü değildi. İçerik olarak kilisenin ya da başka kurumların felsefesine göre eserini üretirken, biçim de bu kurumların istedikleri gibiydi.

"Rönesans'ta genel olarak, akıl dönemi diye adlandırdığımız 18. yüzyılın Aydınlanma Çağı'nda da kısmen, yaratıcısı bile resmi, sanat adına, ya da salt sanat adına yapmıyordu. Şüphesiz resim hala adeta bir yazı idi" (M. Erinç, 1995: 9). Sanatçı kendisini bu yolla ifade ediyordu. Tıpkı mağara duvarlarına resim yapan ilkel insanlar gibi, 18. yüzyıldan itibaren sanatçı hem biçim hem de içerik olarak sanatın artık o zamanki işlevinden sıyrılarak sanat eseri oluşturma misyonunu yavaş yavaş yüklenmeye başlıyordu. Bu tarihten sonra bu sanat eserleri birilerini memnun etmek için yapılmadı. Sanatçı her şeyden bağımsız bir özgürlüğe doğru yeni serüvenine çıkıyordu.

"Hümanizm hareketi ile birlikte insan, tarihte-Antik Çağ'dan sonra ve ondan daha radikal biçimde – ilk kez kendi varlığı üzerinde düşünmeğe başlamış ve yaşamın yorumlanmasında merkezi bir rol üstlenmiştir" (Şölçün, 1980: 145). Bu radikal dönüşüm bir özlemin dile getirişiydi insan nihayet uzun bir aradan sonra kendisini yeniden keşfetmeyi başarmıştı. Bu keşfin etkisi bilimdeki, felsefedeki ve sanattaki yansıması çok derin ve köklü değişimler yaratacaktı. Ama sanattaki tam özgürlük daha ileri tarihlerde gerçekleşecekti. Bunun yanında ilk özgürlük kıvılcımları kendisini gösteriyordu.

"Kişisel özgürlüğün vatandaşa hak olarak verildiği sıralarda, bireyde uyandırdığı ilk başıboş rahatlığın, plastik sanatlarla edebiyata yansıyan ilk anlatımı, romantizm idi" (Turani, 1999: 35). Romantizm kişisel özgürlüğün sanata yansımasıydı, böylece sanatta bir ilk gerçekleşmiş oluyordu. Aslında romantizmi bir kırılma noktası olarak alabiliriz. "Romantizm hareketi böylece akademilere, kiliselere, saray çevrelerine, koruyuculara, amatörlere, eleştirmenlere ve ustalara olduğu kadar, gelenek, otorite ve kuralların temel ilkelerine karşı açılmış bir özgürlük savaşına dönüştü" (Hauser, 1995: 141).

Böylece sanatçı kendinin bir birey olduğunun farkına varmaya başlamış, bu özgürlüğünü sanatta da dile getirmişti. Sanatçı romantizmle yaşamak istediği dünyayı betimlemeye başlamış, duygularının kılavuzluğunda kendisini tekrar var etmişti. Bu yolla sanatçı kendini her türlü engelden uzak; istediği gibi yaşamaya, düşünmeye, duygularını, hayallerini sınırsızca açığa vurmanın yollarını keşfetmişti. Sanatta yeni içerikler ortaya çıkıyor ve bu içeriklere uygun yeni biçimler keşfediliyordu. Daha önce adı bilinemeyen, duyulmayan içerikler 1789 Fransız İhtilalinin ortaya çıkardığı kavramlardı. Bu kavramlar o zamana kadar hiç bilinmiyordu. "Bu yeni kişi özgürlüğü üzerinde, dinin hukuki baskısı da giderek azalmıştı. Din, artık bilim adamını da rahatsız edemiyor ve bilim kendi yolunda engel bulmadan ilerliyordu" (Turani, 1999: 35). Sanatçı da bilim adamı gibi artık hiçbir kurumun baskısı altında kalmadan içerikte yeniyi keşfetmeye istek duyuyor ve bunları sanatında uyguluyordu. Ama asıl büyük değişim Avrupa'da büyük deprem etkisi yaratan Endüstri devrimiydi.

"Endüstri devrimi üretimi arttırırken tarihin akışını hızlandırmış, yaşam biçimlerini değiştirmiş, yeni düşünceler, yeni duyuş ve seziş biçimleri, buna bağlı olarak yeni sanat anlayışları getirmişti (Timuçin, 1992: 382). Dünya tarihinde hiçbir dönüşüm Endüstri devriminin yarattığı etkiyi göstermemiştir. Makineleşmeyle başlayan bu süreç tüm gelenekleri ortadan kaldırırken yaşam biçimleri değişmiş, düşünceler dönüşüme uğramış sanki geçmişi bir daha hatırlamamak için hafızlardan kazınmıştı. Artık yeni vardı. Bu yeni sanattan, ekonomiye tüm alışkanlıklara yaşam

tarzına inançlara kadar her şeyi etkilemişti. Bu değişimler sanat ve sanatçı lehine gerçekleşmiş; sanatçı da bu değişimlerden gerektiği kadar faydalanmış, sanatta yeni içerik ve biçimlerle imgelerini anlatma yoluna gitmişti.

XX. YÜZYIL SANAT AKIMLARINDA İÇERİK VE BİÇİM İLİŞKİSİ

20. yüzyılı dünya tarihinde bir milat olarak kabul edebiliriz. Çünkü 20. yüzyıl geçmişin tüm kalıntılarının artık temizlendiği tüm dünyada etkisini dalga dalga hissettiren yeni bir çağ olarak karşımıza çıkar. Kamusal yaşamdan felsefeye kadar hemen hemen tüm alanlara nüfuz eden modernizm, sanatta da etkisini arttırarak birçok dönüşümün ve değişimin habercisi olur. Sanat, artık o zamana kadar kendisini yönlendiren bir araç olmaktan çıkıp kendi söylemini geliştirir. Modernizmin en büyük başarısı, hem biçim hem de içerik açısından geçmişten kopuk birçok zenginliği içinde barındırmasıydı.

Modern sanat tüm içeriğin değişmesine ve çeşitlenmesine neden oldu. Modernizmle birlikte bilen özne yerini yaratan özneye bırakır. 20. yüzyıl sanatı, artık felsefeyle iç içedir, bu dönem her şeye kuşkuyla bakılan sorgulanan bir başkaldırıdır. Sanatçı kendisini ifade edecek birçok anlatım aracı bulur. Teknolojik aygıtlar örneğin video, kavramsal yaklaşımlar, enstelasyon, performans bunun yanında geleneksel biçimler olan resim ve heykeli de kullanmaya başlayacaktır (Kurt, 2004: 145-146). Bundan böyle sanatçı tek bir anlatım aracı yani tek biçim yerine birçok biçim kullanmaya başlamıştır. İçerik ne kadar farklılaşmışsa biçimde o kadar zenginleşmiş ve çeşitlenmiştir.

"20. yüzyıldan itibaren resim bir amaç olarak ele alınır. Yani onun varlık nedeni, kendinden başka hiçbir şeye bağlanamaz. Ne biçim, ne içerik, ne de öz açısından herhangi bir bağımlılık söz konusu edilemez" (M. Erinç, 1995: 31). Sanatçı hiçbir dönemde bu kadar özgür olmadı. Kendini rahatça ifade etme olanağına kavuştu. Sanat sadece kendisi için yapılmaya başlandı. Yüzyıllar boyunca bir kurumun, dinin, siyasi bir görüşün aracısı olmaktan çıkıp özgürlük kazanmıştı. Bu özgürlük modernizmin sanata güzel bir armağanıydı.

Aslında sanatçı tam olarak "ilk kez modernizmle birlikte özgürlüğüne kavuşmuş, kendisinden isteneni değil, kendi istediğini, kendi yaratıcılığını, kendi diliyle ortaya koyma fırsatını elde etmiştir" (Gonca, Demir, 2009: 51). Modernizmle birlikte artık sanatın yönü değişmiş gelenekler bir bir tasfiye olurken üretim biçimleri değişmiş, toplumsal yapının tüm alanlarına nüfuz etmiştir. Bu değişimler sanatın içeriğinde büyük ve çok yönlü değişimler meydana getirmiştir. Sanatın

içeriğinin değişmesi ile birlikte biçim de bu içerikleri ifade edebilmek için kendini değişime zorlamıştır.

Sanatçı biçimi oluştururken artık beğenilme kaygısı yoktu. O döneme kadar kullanılmamış biçimleri deniyor ve yenisini keşfetmek için sürekli istek duyuyordu, içerik de değişmişti. Sanatçı ivme kazanan gelişmelere bazen tepki duyuyor, bazen de bu gelişmeleri alkışlıyordu; toplumun daha önce aşina olmadığı biçimleri kullanıyor, düşüncesini bu yolla ifade ediyordu.

"Çağımız sanatının belirginleştiği ve biçim aldığı yıllar 1910'larla 1930'lar arasına rastlar. Sanat yaşamı, bu kısa süre içinde Batı sanatının hiçbir döneminde görülmedik yoğun bir sanat gelişmesine sahne oluyordu" (İpşiroğlu, 1978: 18).

Endüstri toplumunda yaşamın toplum ve birey üzerindeki baskıları artarken sanat da bu tepkilerde yerini almış ve söylemlerini geliştirmişti, böylece birçok biçim birbiri arkasından ortaya çıkmıştır. Eskpresyonistler doğadaki çarpıklıkları dile getirmiş, Fovislertler aşırı ve şiddetli renklere başvurmuştur. Kübizm mantık süzgecinden geçirdikleri nesneleri parçalayarak eserlerini oluşturmuştur. Temeli I. Dünya savaşının getirdiği yıkımdan alan Dadaizm, sanatı tekrar ele alıp eleştirirken tüm sanatsal gelenekleri ve anlayışları yıkarak kendi manifestosunu oluşturuyordu (Şişman, 2011: 61). Modernizm sanatta bu çok sesliliği sağlarken içerik sürekli değişmiş, bu değişime uygun olarak birçok biçimi de doğurmuştur. Sanat, artık içeriğin yoğunluğu altındadır. İnsan zihnini bin yıllar boyunca meşgul eden sorular ve bu sorulara aranılan çözümler bilim ve felsefeyi sürekli yeni arayışlara, yeni cevaplara yönlendirmiştir. İlk defa Kübizm'le başlayan içerik olarak kendisini dile getiren felsefe, soyut sanat akımıyla birlikte sanatta kendisini daha yoğun hissettirmiştir. II. Dünya Savaşının başladığı dönemlerde soyut anlayış yavaş yavaş etkinliğini yitirirken savaşın getirdiği yıkımdan kaçan sanatçılar Amerika'ya yerleşir. Sanatçılar Amerika'da Amerikan yapısına uygun soyut ekspresyonist çalışmalar yapmış Amerika, sanatçıya verdiği destekle kendi ülkesini sanatın merkezi haline getirmiştir (Şişman, 2011: 62). Ama Amerika kendine sığınan sanatçıyı kendi beğenisine uygun eserler oluşturmak için zorlamamıştır. Aslında Amerika'nın II. Dünya Savaşından sonra sanatın merkezi konumuna gelmesindeki en önemli neden, tüm sanat anlayışlarının sanatta her türlü içeriği ve onu somutlaştıracak yeni biçimlere hoşgörü ile bakmasıydı. Böylece bu eklektizm Amerikan sanatının kısa zamanda zenginleşmesini, sanatta yeni içerikleri ve biçimler oluşturacak kapıları aralamasıydı. Böylece 1960'larda ufuklarda yeni içerikler ve biçimlerin oluşmasına imkan sağlayacaktı.

"1960'larda Pop sanat, Op Sanat ve Yeni Gerçekçilik (Le Nouveau Realisme) gibi akımlarla ortaya çıkan "resimsel olmayan (non – pictural) tavrın 1960 sonrası sanat eğilimlerine egemen olduğu görülmektedir" (Germaner, 1997: 9) Sanatçı biçim olarak; endüstri, ticaret ve tüketim ilişkisi içerisinde, içerik olarak ise kendini var etme yoluna gitti. Sanatçı her zamankinden daha fazla yeni biçimleri deniyordu. Bunlardan Happening tüm sanat anlayışına karşı bir mücadeleye girişir, parolası da bir yeniliktir. "Happening bir uygulama ve bir ahlaktır. Sanatçının özgürlüğünün güçlü bir biçimde doğrulanmasıdır, sanatçının, sanatın pazar tarafından kullanılmasını (Sanat yapıtının toplanıp sonra da değerlendirilmesinin) şiddetle reddedişi ve yitirilmiş olan geleneksel değerleri geri alışıdır" (Germaner 1997: 23). Sanatçı geleneksel biçimlere karşı bir tepki geliştirirken sanat da biçim olarak bir devrim başlatıyordu. O zamanlara kadar kimsenin cesaret edemediği yeni biçimler boy gösteriyordu. Sanat eserinin pazarlanmasına getirilen tepkiler Happening'in sanat eserinin değerlendirilmesi, alınıp satılması ve bir meta haline getirilmesine bir karşı çıkıştı. Sanat müzelerde sergilenen somut bir varlık olmaktan çıkıp kendine özgü bir kimlik kazanıyordu.

Happenıng, Vücut Sanatı (Body Art). Action Performance, Eat Art (Sanat Yemek), Op Art (Optik Sanat) Knetic-Art (Kinetik Sanat), Post Paınterly Abstraction (Geç Resimler Soyutlama), Minimalism (Minimal Sanat) ve diğer akımlarla sanatçı hem biçim, hem de içerik olarak sanatın artık bir tanımının olamayacağı ifade ediyor, bu yüzden her çeşit içerik farklı biçimlerle bütünleşerek kendisini somutlaştıracaktı. Tüm bunlara rağmen 1980 sonrası sanat ise hem içerik hem de biçim olarak pazara yönelik oluştuğunu görmekteyiz. "Üretim açısından değil de, halka sunuluşu açısından bakıldığında, sanatın hiçbir zaman günümüzde olduğu kadar pazarlama yasalarına uymak zorunda kaldığı görülmemiştir" (Lynton, 1991: 351). Ama yine de sanatçı geçmiş çağlarla kıyaslandığında kendini daha özgür hissediyor. Günümüzde bu çok seslilik artarak kendisini daha da güçlendiriyor ve sanatın sınırları çok genişliyordu. Artık sanatta içerik uzayın sonsuzluğunda, insan zihninin tüm labirentlerine kadar nüfuz ediyor, tüm olanaklar deneniyor, bilinmezlikler keşfedilmeye çalışılıyor, böylece ilkel insanla başlayan sanat günümüzde de tüm renkleriyle bir çiçek bahçesine dönüşüyor, sanatta çok sesliliğin oluşmasına neden oluyordu.

Bu çağ sanatçısının tüm isteği kendi özgürlüğünü gerçekleştirmek ve yeniyi keşfetme arzusudur. Bu arzu yeniyi herkesten önce bulma yarışı değildir. Tam tersine bu çaba ileriye yönelik anlatımların da evrenseli bulabilme ve yansıtma çabasıdır (Aslıer, 1980: 3). Sanatta tüm bu olumlu gelişmelere rağmen "Günümüz için bile resmin bir araç durumuna geçebileceği söz konusudur. Konusu belli bir yarışma adına üretilen bir resim için de onun araç olma niteliğinin ön planda

tutulduğu söylenebilir" (M. Erinç, 1995: 31). Yarışmanın bir konusu olduğu için sanatçı ister istemez kendisini kısıtlamış olur, amaç ise hiçbir zaman sanat olamaz çünkü sanatçı hem biçim hem de içerik olarak yarışma jürisinin beğenisi doğrultusunda eser üretecektir. Bu açıdan bakıldığında sanatı üstünde yine bir ipoteğin olduğunu görürüz. Eğer yarışmanın bir konusu olmadığı takdirde o zaman sanatçı hem biçimi hem de içeriği kendisi belirleme şansına sahip olacaktır. Yine de yarışmada sanatçı hep bir beğenilme kaygısıyla yapılacağı için sanatçı bu defa da kendisini sınırlandıracaktır. Başka bir sorun ise sanatı geniş halk kitlelerinin anlayacağı biçimde eserler üretme zorunluluğudur.

"Sanatı, günümüzdeki geniş kitlelerin güncel ufkunda sınırlamamak, tam aksine bu kitlelerin ufkunu elden geldiğince genişletmek biçiminde özetlenebilir" (Hauser, 1995: 428). Sanatçı bu defa da kitlelerin baskısı altındadır. Bu yüzden sanatçı kendi zihinsel gücünü, yani sanatsal içeriği her türlü beğeni yargılarından ayıklayarak yapar. Yoksa kitlelerin beğenilerine göre hem içeriği hem de biçimi oluşturur. Bu da sanatçının özgürlüğünü ortadan kaldırır. Bu yüzden sanatçı bazen toplumun yanında olur, bazen de topluma sırt çevirir. Bunu gerçekleştiremez ise sanatın da içeriği ve biçimi oluşturacak entelektüel atmosferini yaşayamaz ve yansıtamaz.

SONUÇ

Sanatsal faaliyetler ilk insanla başlamış, tarihsel süreç içerisinde sürekli değişimlere uğramıştır. Sanatta bu değişimler bazen büyük devrimlerle gerçekleşmiş, bazen de bu lokomotif gücü sanatçılar üstlenmişti. Sanatçının bireysel tepkileri, istekleri, duyguları ya da toplumsal duyarlılığı bu değişimleri getirmiştir. Bu değişimler hem içerik hem de biçimde etkisini göstermiştir. Şartlara göre değişimler yeni düşünceleri ortaya koyarken ona uygun biçimi de yaratmıştır.

Sanatta biçim ve içerik çok önemli kavramlardır. Bu kavramlardan biri olmadan diğerinin varlık kazanması olanaksızdır. Bu yüzden biçim ve içerik bir sanat eseri için olmazsa olmaz unsurlardır. Tarihsel süreç içinde sanat hep bir misyon üstlenmiş ve bir araç olarak görülmüştür. Her dönemde bir kurum, bir inanç ya da başka amaçlara hizmet etmiştir. Ama Fransız İhtilali ile birlikte bu etki biraz azalmaya başlamış ve 20. yüzyıl ile birlikte tamamen ortadan kalkmıştır. Özellikle Endüstri Devrimin getirdiği etki tüm eski kurumları ortadan kaldırırken ya da bazı kurumları kendisine göre yeniden dizayn ederken bu gelişmelere ayak uyduramayan kurumları, anlayışları yavaş yavaş tasfiye etmişti. Özellikle endüstrinin getirisi olan dev kentlerin, kalabalık caddelerin ortaya çıkmasına neden olmuştu. Topraktan ayağı kesilen insanın bir anda alışık olmadığı bir ortamda kendisini bulması bazı sorunları

da beraberinde getirmiştir özellikle. Yalnızlaşan insanın ruhsal bozukluklarını dışa vurması bir ihtiyaç haine gelmiş, geçmişle tüm bağları kopmuş, çıplak, mutsuz gelecekten medet ummayan insan tekrar sanata sarılarak teselli bulmuştur. Sanat, tüm bu gelişmelerden etkilenerek hem biçim hem de içerik açısından daha önce görülmedik bir çeşitlilik ortaya çıkarmış ve kendini tamamen yenilemiştir. Sanatçı da artık var olan kalıpları kırarak kendisini özgürce ifade etme araçlarını keşfetmiştir. Her ne kadar günümüzde sanatçının bireysel özgürlüğünü kısıtlayıcı uygulamalar özellikle yarışmalar olsa da günümüz sanatçısı kendisini geçmiş çağlarla kıyasladığında daha özgür hissetmiş ve sanatını tüm bu olumsuzluklara rağmen dile getirme şansına sahip olmuştur. Böylece sanatçı geçmişten günümüze geçirdiği evrelerle daha da güçlenmiş, düşüncelerini biçim açısından daha özgür ifade etme şansına sahip olmuştur.

KAYNAKLAR

ALTUNAY, Alper. 2004. *Mekanik Sanattan Elektronik Sanata Geçiş ve Video Sanatı*, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

ASLIER, Mustafa, 1980. *Varolmayana Biçim Vermek*, TGSYO Basımevi.

F. GONCA, İLBEYİ, DEMİR, 2009. Kiç ve Plastik Sanatlar Üzerine, Ankara: Ütopya Yayınevi.

GERMANER, Semra, 1997. *1960 Sonrasında Sanat (Akımlar, Eğilimler, Gruplar, Sanatçılar),* İstanbul Kabalcı Yayınevi.

GOMBRICH, E. H. 2002. *Sanatın Öyküsü*. Erol Erduran, Ömer Erduran (Çev), Remzi Kitabevi İstanbul,

HAUSER, Arnold, 1995. *Sanatın Toplumsal Tarihi*, Yıldız Gölönü, (çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi

İPŞİROĞLU, Nazan, Mazhar, 1978. *Sanatta Devrim*, İstanbul: Ada Yayınları.

KURT, Seher, 2004. "Oluş Noktasına Varan Sanatsal Dönüşümün Paralelinde Günümüz Sanatçısı Nasıl Yetiştirilir? Temel Sanat Eğitimi Dersi Örneğinde, Ankara: Gazi Üniversitesi Sanat Eğitim Sempozyumu, 28-29-30 Nisan. Gündüz Eğitimi Yayınları.

LYNTON, Norbert, 1991. *Modern Sanatın Öyküsü*. Cevat Çapan, Sadi Öziş (çev.), İstanbul: Remzi Kitabevi.

M. ERİNÇ, Sıtkı, 1995. *Resmin Eleştirisi Üzerine*, İstanbul: Hil Yayınları.

ŞİŞMAN, Ahmet, 2011. *Sanata ve Sanat Kavramlarına Giriş*, İstanbul: Literatür Yayınları.

ŞÖLÇÜN, Sargut, 1980. "Hümanist Geleneğin Eleştirisi" Bedrettin Cömert'e Armağan, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi, *Beşeri Bilimler Dergisi*, 145.

TANSUĞ, Sezer, 1999. *Resim Sanatının Tarihi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

TİMUÇİN, Afşar, 1992. *Düşünce Tarihi*, İstanbul: Çetin Yayınevi.

TURANİ, Adnan, 1999. *Çağdaş Sanat Felsefesi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.